

Луцький район
Луцька міська територіальна громада

Департамент освіти Луцької міської ради
Центр професійного розвитку педагогічних працівників
Луцької міської ради

Комунальний заклад загальної середньої освіти
«Луцька гімназія №20 Луцької міської ради»

Інтелект-карти. Новий підхід до навчання в початковій школі

Методичні рекомендації

Наталія Сьомкіна

Луцьк, 2025

УДК 38.095
059

Інтелект-карти. Новий підхід до навчання в початковій школі Н.Б.Сьомкін –Луцьк, 2025. - 65 с.

Укладач:

Наталія Борисівна Сьомкіна, учитель початкових класів комунального закладу загальної середньої освіти «Луцька гімназія №20 Луцької міської ради»

Рецензенти:

М.М. Поліщук, кандидат технічних наук, доцент кафедри комп'ютерної інженерії та безпеки

Т.П. Ніщик, учитель початкових класів, учитель-методист комунального закладу загальної середньої освіти «Луцька гімназія №20 Луцької міської ради»

У методичних рекомендаціях розкриті теоретичні основи методики інтелект-карт: визначення, історію виникнення та принципи створення. Практичні рекомендації для вчителів щодо впровадження цього методу в освітню діяльність. Огляд сучасних цифрових платформ для створення інтелект-карт. Приклади використання ментальних карт на уроках різних предметів у початковій школі.

Методичні рекомендації стануть у пригоді вчителям початкових класів, методистам, студентам педагогічних факультетів і всім, хто прагне застосовувати сучасні інтерактивні технології у навчанні.

Розглянуто і схвалено на засіданні методичної ради комунального закладу загальної середньої освіти «Луцька гімназія №20 Луцької міської ради» (протокол № 3 від 30. 12..2024 року)

Зміст

Вступ	4
1. РОЗДІЛ І Сутність методу застосування інтелект - карт в освітньому процесі.	
1.1. Визначення поняття «інтелект-карта», історія її виникнення	6
1.2. Варіанти назв «Mind map».....	12
1.3. Основні принципи побудови інтелект-карт.....	14
1.4. Покрокова інструкція по створенню інтелект-карти.....	15
1.5. Переваги інтелект карт.....	20
1.6. Основні властивості інтелект-карти.....	22
1.7. Використання інтелект-карт.....	23
1.8. Помилки при побудові mind map.....	23
1.9. Сучасні цифрові платформи для створення інтелект-карт.....	24
2. РОЗДІЛ ІІ Використання методу інтелект-карт (mind maps) в початковій школі.	
2.1. Поетапне впровадження методу інтелект-карт....	26
2.2. Фрагменти уроків з елементами створення Інтелект-карти: з української мови.....	32
з математики.....	38
з ЯДС.....	41
2.3. Декілька ідей для реалізації інтелект-карт на уроках в початковій школі.....	56
3. Висновки.....	59
4. Використана література.....	62
5. Додатки.	63

Вступ

**Інтелект-карти є одним із способів
допомогти людям
осягнути дивну силу свого мозку
і почати користуватися нею.
Тоні Бьюзен**

Сучасний світ ставить перед людиною виклики, пов'язані з необхідністю опанування величезного обсягу інформації. У таких умовах учитель відіграє ключову роль у впровадженні інноваційних форм навчання, які пробуджують у дітей інтерес до пізнання. Як зробити так, щоб навчання було максимально ефективним, а отримані знання міцно закріплювалися?

Одним із прогресивних методів є використання інтелект-карт — технології, розробленої на основі досліджень англійського психолога Тоні Бьюзена.

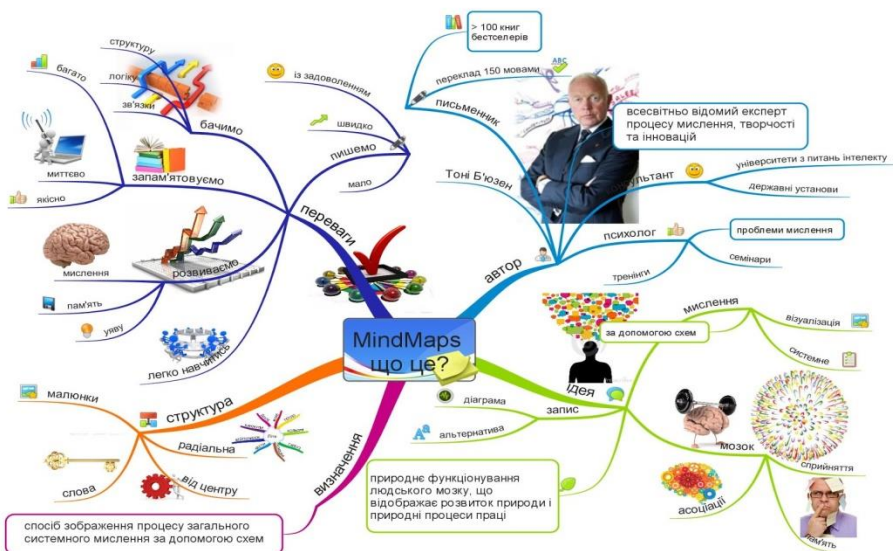
Застосування інтелект-карт у навчанні є потужним інструментом, який сприяє всебічному розвитку дитини. Під час роботи з картами учні не лише засвоюють матеріал, а й удосконалюють асоціативне мислення, збагачують словниковий запас, покращують мовлення та розвивають уяву.

Інтелект-карти допомагають створити візуальну структуру знань, яка дозволяє учням краще зрозуміти взаємозв'язки між поняттями. Це не лише полегшує засвоєння матеріалу, але й сприяє розвитку критичного мислення, що є однією з ключових компетентностей сучасного світу.

Такий підхід до навчання робить процес більш цікавим і мотивуючим, допомагаючи дітям рухатися від простих до складних завдань із впевненістю та задоволенням.

Завдяки інтерактивному підходу діти стають більш уважними, посидючими, цілеспрямованими. У них розвивається здатність наполегливо працювати над завданнями, долати труднощі та досягати поставлених цілей.

Інтелект-карти — це сучасний освітній інструмент, який дає змогу ефективно організовувати знання, стимулювати критичне мислення та розвивати креативність у дітей початкової школи, а також поєднує в собі творчість і логіку, роблячи навчання цікавим і сучасним.

РОЗДІЛ I

Сутність методу застосування інтелект - карт в освітньому процесі

Визначення поняття «інтелект-карта», історія її виникнення

Ідея використання схем і малюнків для кращого викладу знань не нова - її застосовують при навчанні споконвіку. Але тільки порівняно недавно цю ідею стали вивчати і розвивати, як особливий спосіб мислення.

Складання схем-думок, як методику створення нових ідей, розробив професор Вестмінстерського університету Лондона Тоні Бьюзен (Tony Buzan),

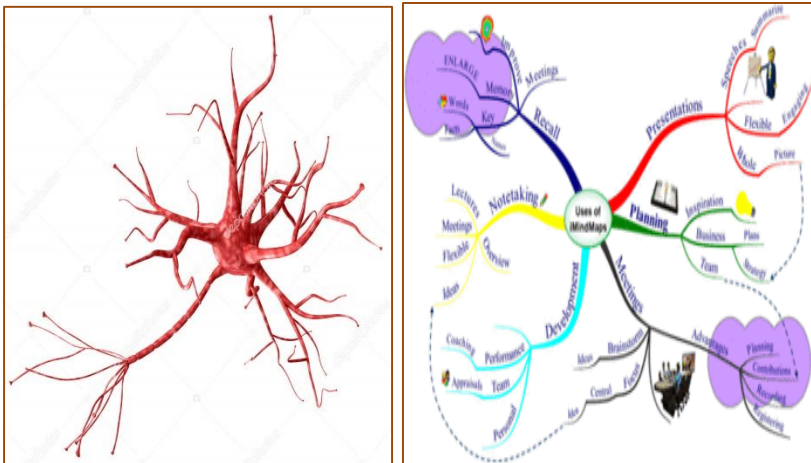
відомий письменник, психолог, лектор і консультант з питань інтелекту, психології навчання і проблем мислення і автор більше сотні книг, виданих в 28 країнах. Звичайно ж, він не став першопроходцем в візуалізації поставлених цілей і прийомів їх досягнення. За допомогою спеціальних діаграм і графічних малюнків Японія в 70-і роки змогла практично здійснити революцію в економіці. Але саме Бьюзен представив вперше теорію інтелект-карт усьому вченому світу в 1974 році після публікації книги «Працюй головою». Ментальна карта стала хітом на зміні тисячоліть.

Ретельно вивчивши досвід мислення кращих розумів людства, таких як Леонардо да Вінчі, Альберт Ейнштейн, Томас Едісон, Джеймс Джойс та ін., Бьюзен дійшов до висновку, що ці генії максимально використовували усі ментальні можливості свого мозку, на відміну від пересічної людини, яка використовує лише 5% головного мозку. Він вирішив «змусити свій мозок працювати». Поєднавши цей досвід з досягненням сучасної психології в галузі пам'яті та мислення, Бьюзен розробив унікальну технологію

осмислення та запам'ятовування інформації, яку згодом назвав «інтелект- картою» («Mind Maps»)

Тоні Бьюзен провів паралель між організацією мислення за допомогою інтелект-карт і будовою людського мозку. Інтелект-карта має, як і нейрон, радіальну структуру і виглядає як міні-інтелект-карта.

Зображення нейрона мозку і інтелект-карти

Тому в основі техніки інтелект-карт лежить принцип «радіального мислення», від слова Radiant- випускає світло, промені (променистий). При цьому інформація, викладена радіальним способом, легко сприймається і швидко запам'ятовується. Подібний спосіб запису

дозволяє карті пам'яті необмежено рости і доповнюватися. Згодом вистачає одного погляду, щоб згадати всі необхідні подробиці.

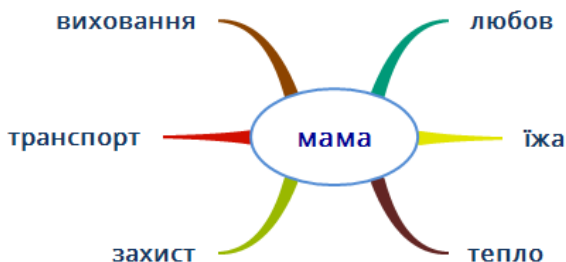
Після тривалих досліджень, він дійшов висновку, що для гарантії ефективної роботи з інформацією, її необхідно записувати у формі деревоподібної схеми, де центральна гілка представляє основну ідею.

Така форма роботи дозволяє задіяти одразу обидві півкулі мозку. Коли ми працюємо зі схемами, аналізуємо інформацію – у нас працює ліва півкуля, яка відповідає за логіку. Якщо починаємо підбирати малюнки (графічні образи) відповідні до слів, розміщених на гілках інтелект-карти, то активізуються нові розумові процеси, які до цього моменту не були задіяні. До роботи лівої півкулі мозку підключається права півкуля, що відповідає за образи. Так зв'язується робота обох півкуль - від асоціацій до логіки і назад.

Створюючи інтелект-карти, Бьюзен цікавився проблемами розвитку інтелектуальних здібностей, пам'яті, креативності, швидкості читання і хотів одержати універсальний інструмент для розвитку

розумових здібностей, яким могла б легко опанувати будь-яка людина.

Як зазначає Тоні Бьюзен, із розвитком мозку дитини, особливо з набуттям нею навичок мови, у дитини формуються своєрідні внутрішні інтелект-карти. Одне із перших слів, яке вимовляє дитина, — це слово «мама», і «мама» — це центр інтелект-карти! Від цього слова (і образу) для дитини, як промені, виходять такі поняття, як любов, їжа, тепло, захист, транспорт, виховання.

Таким чином, дитина інстинктивно оперує своєрідними інтелект-картами від моменту, коли вона народилась, і все своє життя, будуючи свої знання навколо центрів — радіантів у вигляді нескінченних і густо переплених асоціативних гілок, які стають

потім, в зрілому віці, тим, що називають багажем знань, інтелектуальним капіталом

Інтелект-карта – це незамінна маршрутна карта - пам'ятка, яка дозволяє від початку організовувати інформацію так, щоб мозку було легко працювати з нею. За допомогою такої карти кожен зможе швидше та легше запам'ятовувати та згадувати потрібні факти (порівняно з традиційними записами).

Інтелект-карти можна порівняти з картами міста. Основна ідея (питання, проблема) інтелект-карти нагадують центр міста; головні широкі вулиці, що йдуть від центра міста – це основні думки; вужчі вулиці чи відгалуження – другорядні думки і т.д.; малюнками можна позначити важливі місця на карті міста та найцікавіші ідеї в розумовій карті.

Тоні Бьюзен систематизував використання інтелект карт, розробив правила і принципи їх конструкції і доклав масу зусиль для їх широкого розповсюдження. За його твердженням, читання сторінки зліва направо і зверху вниз представляється людському мозку штучним, адже він влаштований так, що «сканує» сторінку цілком і нелінійно.

Особливий інтерес викликає і те, що у будь-якої людини ментальна карта абсолютно особлива. Це як відображення індивідуального мислення, відбиток роботи конкретного мозку.

Найвідомішою книгою Бьюзена, з переліку тих, які присвячені цій тематиці, є книга «Навчіть себе думати», що увійшла до рейтингу 1000 найпопулярніших.

Варіанти назв «Mind map»

Англomовне словосполучення «Mind map» дослівно перекладається як «карта розуму» («map» - карта, «mind» - розум). У перекладах книг Тоні Бьюзена найчастіше використовується термін "інтелект-карти", хоча за способом побудови карти відображають

процес асоціативного мислення, тому їх доречніше було б називати картами асоціацій.

Зустрічаються й інші варіанти перекладу цього поняття: ментальна карта, карта думок, діаграма зв'язків або асоціативна карта, але від того її призначення та алгоритм створення не змінюється. Всі ці терміни позначають спосіб фіксації процесу мислення, найбільш схожий на те, як народжуються і розвиваються думки і ідеї в нашому мозку.

Основні принципи побудови інтелект-карт

Суть побудови ментальної карти полягає в тому, щоб за допомогою зрозумілих символів, образів, об'єктів, асоціацій, якими мислить людина, наочно зобразити карту знань на задану тематику.

◆ Чим більший аркуш паперу – тим краще. Найменший робочий формат – А4. Аркуш має бути розміщений горизонтально.

◆ В центрі – образ проблеми, задачі, галузі знань.

◆ Від центру відходять товсті основні гілки з підписами – головні розділи діаграми. Основні гілки далі діляться на більш тонкі (розділи).

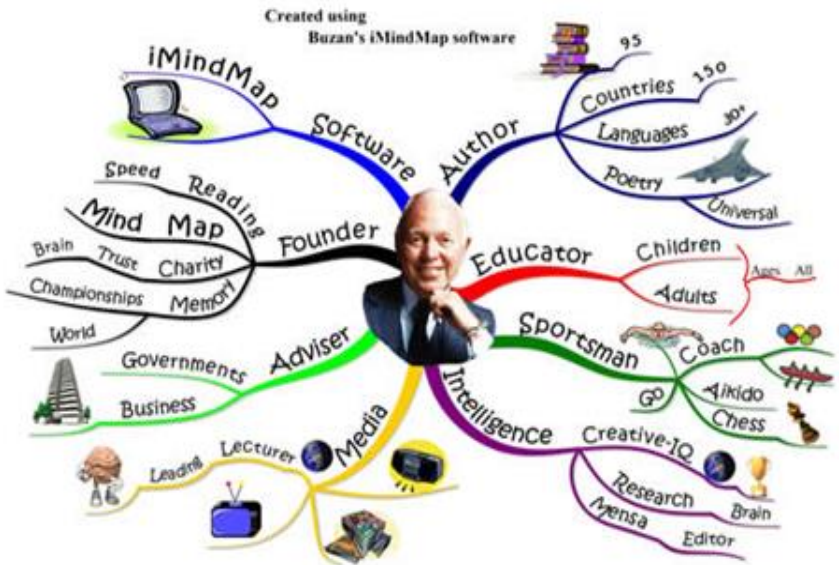
◆ Усі гілки мають бути підписані ключовими словами, покликаними змусити згадати певне поняття.

◆ Бажано використовувати друковані літери.

◆ Бажано використовувати різноманітне візуальне оформлення – форми, кольори, об'єми, шрифти, стрілки, позначки.

◆ Важливо виробити свій власний стиль зображення діаграми.

Покрокова інструкція по створенню інтелект-карти

Інтелект-карта може виглядати як простий дитячий малюнок, а може бути дуже складною, «гіллястою», що містить в собі величезну кількість інформації.

Щоб правильно створити карту, досить дотримуватися простих правил, викладених самим Тоні Бьюзенем. Крім того, інтелект-карта може бути доповнена численними замітками, щоб не упустити нічого важливого.

1. Покласти горизонтально чистий аркуш паперу (A3, A4) .
2. У центрі листа розташовується центральний образ (картинка або слово), який буде символізувати вашу тему, з якого і починається ваша робота як на карті, так і в думках.

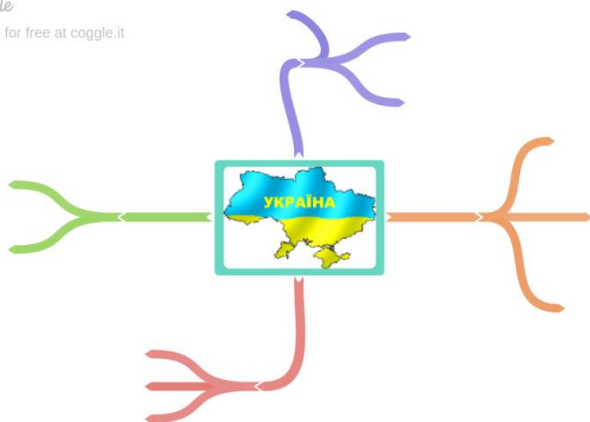
Центральний образ повинен бути яскравим, тоді під час запису інших ідей ви будете постійно фокусуватися на темі, що дозволить домогтися кращих результатів.

3. Від центру (по часовій стрілці) розходяться гілки (лінії, зв'язки). Форма гілок – прямі чи хвилясті – значення не мають.

4. Основні гілки (першого рівня) повинні бути плавними, гнучкими і більш товстішими. Вони нагадуватимуть стовбур дерева, що покращує запам'ятовування. Ці лінії повинні бути з'єднані безпосередньо з центральним малюнком і бути

різнокольоровими. Розвивайте теми не лише на основних гілках, додавайте інформацію у підгілки, гілки 2-го, 3-го рівнів. Бажано, щоб вони були меншими та тоншими від основних. Гілки, що дуже розрослися, можна укладати в контури, щоб вони не змішувались з сусідніми гілками.

coggle
made for free at coggle.it

5. На гілках пишуть найважливіші ключові слова, що стосуються даної теми. Кожна гілка має містити одне ключове слово. Уникайте речень, словосполучень, скорочуйте текст до одного ключового слова, найбільш характерного, яскравого, такого, що легко запам'ятовується. Склеювання слів заважає мислити вільно, тому що вони сприймаються як одне ціле та вже утворюють певний контекст і перевантажують карту.

Краще, якщо довжина лінії дорівнює довжині слова. Зайвий простір між словами роз'єднує думки.

6. Пишіть слова друкованими літерами, змінюючи їх розмір у залежності від важливості ключового слова або замініть малюнками. Друковані літери, на відміну від рукописних, легше читати і знаходити при повторному зверненні до карти. Важливо розміщувати слова на гілках, а не в ромбах, трикутниках чи в інших фігурах.

7. Скрізь, де можливо, додаємо малюнки, символи, і іншу графіку, яка асоціюється з ключовими словами, так як вони запам'ятовуються краще, ніж слова.

8. Картинки малюємо кольорові, використовуємо при цьому не менше чотирьох кольорів. Додаємо обсягу в наші малюнки, пам'ятаємо, що наша карта повинна бути в 3D - форматі. В цьому випадку образи будуть сильніше привертати увагу і залишатися в пам'яті.

9. Помістити деякі гілки, або групи гілок в кольорові «хмари» (за бажанням). Ця форма може потім використовуватися в якості потужної асоціації. «Хмари» отримують міцний візуальний зв'язок.

10. Деякі елементи інтелект-карти можуть бути з'єднані додатковими лініями різних форм, товщини і кольору,

що підкреслюють асоціативні зв'язки між ними. Це можуть бути різної форми стрілочки.

11. Структурування. Організуйте простір так, щоб не залишати порожнього місця та не розміщувати гілки занадто щільно.

Переваги інтелект карт

Розвиток мислення

- інтелект карти стимулюють логічне та креативне мислення, допомагають виявляти зв'язки між поняттями.

Півищення мотивації

- створення яскравих та наочних інтелект карт робить навчальний процес цікавішим та залучає учнів.

Легкість запам'ятовування

- візуальне представлення інформації сприяє кращому засвоєнню та довготривалому запам'ятовуванню.

Швидке навчання

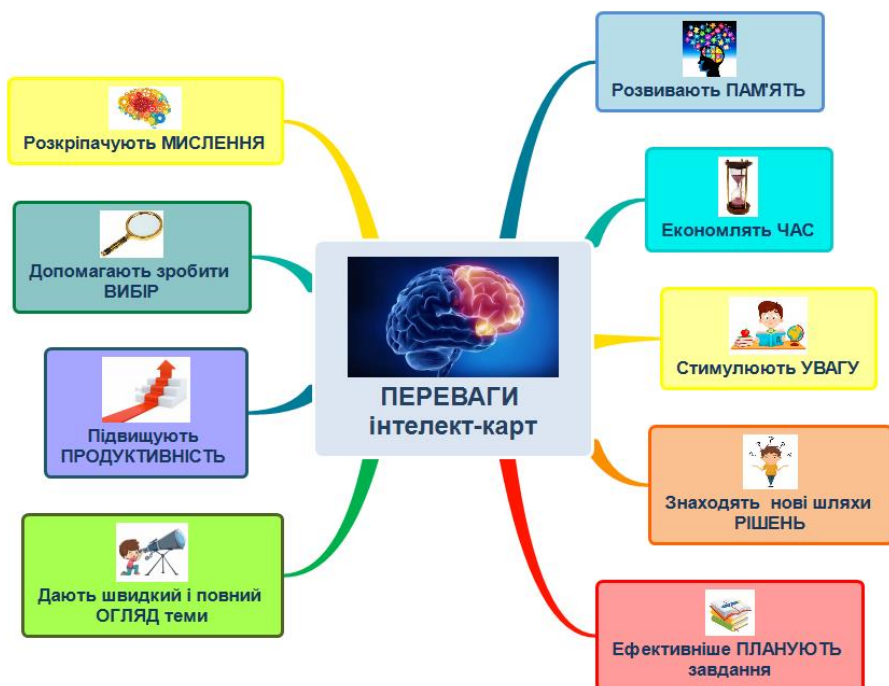
- учні легше сприймають матеріал, коли він організований у вигляді карти. Це скорочує час на вивчення та полегшує підготовку до презентацій.

Розвиток креативності

- інтелект-карти стимулюють творчість і допомагають генерувати нові ідеї завдяки асоціативним зв'язкам між поняттями.

Командна робота

- у групових проєктах інтелект-карти допомагають краще розподілити завдання, зрозуміти загальну картину і знайти нестандартні рішення.

Основні властивості інтелект-карти

- **Наочність.** Вся проблема з її численними сторонами і гранями виявляється прямо перед вами, її можна окинути одним поглядом;
- **Привабливість.** Інтелект-карта повинна бути яскрава, барвиста, щоб розглядати її було не тільки цікаво, а й приємно;
- **Запам'ятовуваність.** Завдяки роботі обох півкуль мозку, використання образів і кольору інтелект-карта легко запам'ятовується.
- **Своєчасність.** Інтелект-карта допомагає виявити недолік інформації і зрозуміти, якої інформації не вистачає.
- **Творчість.** Інтелект-карта стимулює творчість, допомагає знайти нестандартні шляхи вирішення завдання.
- **Можливість перегляду.** Перегляд інтелект-карт через деякий час допомагає засвоїти картину в цілому, запам'ятати її, а також побачити нові ідеї.

Використання інтелект-карт на різних етапах уроку

Інтелект-карти можна використовувати у викладанні предметів під час таких етапів уроку:

- **пояснення теми** – при використанні інтелект-карт складні поняття можуть бути пояснені і представлені в систематичному вигляді.
- **закріплення матеріалу** – використання інтелект-карт допомагає закріпити формування нових понять в учнів.
- **перевірка та узагальнення знань** – за допомогою інтелект-карт перевіряються знання і можна виявити, який матеріал був погано засвоєний учнями.

Її можна з успіхом застосувати для мозкового штурму, планування уроку, заходи, проекту, методичної розробки, написання статті, концепції власного портфоліо.

Помилки при побудові mind map

Коли вперше щось робиш самостійно, не виключені невеликі помарки і прорахунки. Щоб їх уникнути,

потрібно вивчити найпоширеніші помилки, що виникають при роботі:

◆ Занадто складна і багаторівнева ментальна карта (найкраще користуватися своєрідними нотатками, а карти залишати максимально спрощеними і зрозумілими).

◆ Однакові малюнки, кольори і шрифти для різних рівнів і гілок (кожен рівень і ключ повинен бути відповідно виділено, щоб візуально відрізнитися).

◆ Відсутність малюнків і іконок (саме ці елементи забезпечують функціональність карти. Але вибирати їх потрібно заздалегідь).

◆ Двозначність і безлад (всі елементи повинні бути логічно пов'язані між собою. Інакше це всього лише список).

Сучасні цифрові платформи для створення інтелект - карт

Ми живемо у столітті високих і просунутих технологій. Сьогодні можна використовувати не тільки власну креативність і творчість, а й спеціальні шаблони і комп'ютерні програми, які дозволяють знайти

ідеальний баланс між функціональністю та простотою. Їх можна легко знайти в Інтернеті, при цьому програми бувають платними і безкоштовними, складними і простими.

Ось кілька **популярних програм** для створення інтелектуальних карт, які можуть допомогти в організації інформації, плануванні чи творчій діяльності:

1. **"Google"**. Простий у використанні онлайн - інструмент для створення інтелект-карт.

2. **"SimpleMind"**. Легка у використанні програма з великим вибором дизайнів інтелект-карт.

3. **"BubblUs"**. Створює гарні і зрозумілі інтелект-карти.

4. **"Mindomo"**. Інструмент для створення карт онлайн або в офлайн-режимі з розширеними функціями для навчання та роботи.

5. **"Mapmyself"**. Веб-додаток для створення інтелект-карт онлайн. Він дозволяє організовувати ідеї, створювати візуальні діаграми та спрощує процес планування або мозкового штурму. Цей інструмент підходить як для навчання, так і для бізнесу..

6. **"Mindmeister"**. Онлайн-інструмент для створення інтелект-карт із можливістю командної роботи.

7. **"Mind42"**. Онлайн-інструмент для створення інтелект-карт. Дає можливість спільного використання та командної роботи.

8. **"XMind"**. Потужна програма для створення інтелект-карт і діаграм. Пропонує багато шаблонів, кольорів і стилів.

9. **"Freemind"**. Відкрите програмне забезпечення для створення інтелект-карт із базовими функціями.

10. **"iMindMap"**. Інструмент, створений на основі ідей Тоні Б'юзена. Пропонує розширені функції для креативного мислення.

11. **"Lucidchart"**. Онлайн-інструмент для створення діаграм, включаючи інтелект-карти.

12. **"ConceptDraw MINDMAP"**. Програма для професійного створення інтелект-карт із розширеним функціоналом.

13. **"Canva"**. Хоч Canva переважно відома як інструмент для графічного дизайну, вона також пропонує шаблони для створення інтелект-карт.

РОЗДІЛ II

Використання методу інтелект-карт (mind maps) в початковій школі

Постапне впровадження методу інтелект-карт

Адаптування методу інтелект-карт в навчанні молодших школярів процес тривалий і вимагає чималих зусиль, в першу чергу з боку педагога. Впровадження методу інтелект-карт в процес навчання в початковій школі, має здійснюватися поетапно.

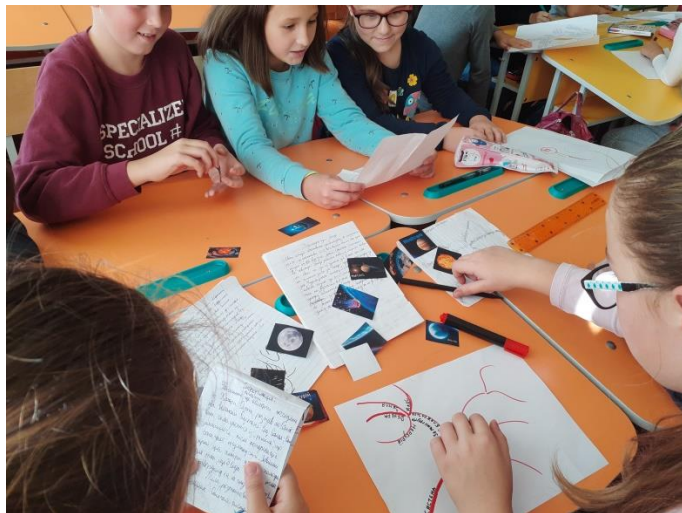
На першому етапі інтелект карта може використовуватися в якості наочного посібника, складеного учителем, з метою вивчення або закріплення нового матеріалу. При цьому вчитель не просто представляє закінчений варіант карти, а створює її на очах учнів, тим самим намагаючись включити їх в процес створення.

Для цього необхідно ознайомити дітей з докладним алгоритмом її побудови, який рекомендує Бьюзен.

Другим етапом освоєння методу інтелект-карт, повинна стати групова робота по їх створенню.

Надалі, на **третьому етапі**, при сформованих навичках складання інтелект-карт в групі, можна перейти до складання індивідуальних інтелект-карт, також спочатку процес буде відбуватися під керівництвом вчителя, а в подальшому перейде до самостійного створення.

Підводячи підсумок можна відмітити, що створення інтелект-карт повинно йти поступово:

аналіз готового зразка

спільне складання

робота в групі

індивідуальна робота

Фрагменти уроків з елементами створення інтелект карти з української мови

Тема: Іменник як частина мови

Мета: Познайти учнів із поняттям іменника, навчити розрізняти іменники в текстах та використовувати їх у мовленні.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель пояснює, що сьогодні учні дізнаються про одну з найважливіших частин мови — **іменник**.
- На дошці записується слово "іменник", і вчитель пояснює, що це назви предметів, людей, тварин, рослин тощо.

2. Основна частина (15 хв):

- Під час обговорення нової теми, вчитель разом із учнями створює **інтелект-карту**. На дошці або в зошиті на центральному місці пишеться слово "іменник", а навколо малюються гілки з прикладами категорій:
 - **Люди** (мама, лікар, вчитель)
 - **Тварини** (кіт, лисиця, пташка)
 - **Предмети** (стіл, книга, олівець)
 - **Рослини** (квітка, дуб, яблуко)
- Кожна категорія іменників підкріплюється малюнками або словами-прикладом.

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні записують кілька прикладів іменників у свій зошит, а також можуть додати свої слова до інтелект-карти. Вони обговорюють, до якої категорії належить кожне слово.

Тема: Прикметник як частина мови

Мета: Навчити учнів розпізнавати прикметники та вживати їх для характеристики предметів.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель розповідає, що прикметник — це слово, яке описує якість або ознаку предмета (іменика). Наприклад: великий, червоний, веселий.

2. Основна частина (15 хв):

- Вчитель разом із учнями створює інтелект-карту. В центрі пишеться слово "прикметник", а від нього йдуть гілки з прикладами:
 - **Опис зовнішності** (високий, білий, круглий)
 - **Опис характеру/стану** (веселий, сміливий, добрий)
 - **Опис смаку/відчуттів** (солодкий, гіркий, гарячий)
- Кожен тип прикметників супроводжується ілюстраціями або конкретними прикладами з життя.

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні отримують завдання: придумати кілька прикметників, що підходять до іменників із попереднього уроку, і додати ці прикметники до інтелект-карти.
- Клас обговорює приклади, допомагаючи один одному вдосконалювати знання.

Тема: Розвиток мовлення. Створення опису на основі інтелект-карти

Мета: Розвивати навички усного і письмового мовлення, використовуючи інтелект-карти для складання опису.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель пояснює, що учні будуть сьогодні створювати власний опис предмета або персонажа, використовуючи знання про іменники та прикметники. Для цього ми знову звернемося до інтелект-карти.

2. Основна частина (15 хв):

- Учні вибирають один предмет або персонаж (наприклад, тварину або улюблений іграшковий персонаж).
- Вчитель малює на дошці нову **інтелект-карту**, де в центрі знаходиться назва вибраного предмета, а навколо додаються гілки з прикметниками та іменниками, що його описують. Наприклад, якщо це кіт: гілки можуть містити слова "пухнастий", "сірий", "маленький", "грайливий", "кігтики", "вуса" і т.д.
- Діти можуть малювати або записувати свої приклади на власних аркушах.

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні складають короткий опис предмета за допомогою інтелект-карти та зачитують його в класі.
- Клас обговорює, як інтелект-карта допомогла структурувати їхні думки та полегшила процес складання опису.

Приклади інтелект-карт з української мови по темі «Іменник»

Фрагменти уроків з елементами створення інтелект карти з математики

Тема: Геометричні фігури

Мета: Ознайомити учнів із геометричними фігурами та їхніми властивостями.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель запитує в учнів: «Які геометричні фігури ви знаєте?» Учні відповідають і вчитель записує ці фігури на дошці.
- Пояснення теми: «Сьогодні ми дізнаємося більше про геометричні фігури та їхні особливості».

2. Основна частина (15 хв):

- Вчитель малює інтелект-карту на дошці. У центрі розміщує слово "Геометричні фігури". Від центру відходять гілки з назвами фігур: "Коло", "Квадрат", "Трикутник", "Прямокутник".
- До кожної гілки додаються особливості фігур:
 - **Коло:** не має кутів, одна лінія.
 - **Квадрат:** 4 сторони рівні, 4 кути.
 - **Трикутник:** 3 сторони, 3 кути.
 - **Прямокутник:** протилежні сторони рівні, 4 кути.
- Учні разом з учителем обговорюють приклади цих фігур у реальному житті (м'яч — коло, вікно — прямокутник тощо).

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні створюють власні інтелект-карти у зошитах, додаючи малюнки фігур та їхні властивості.
- Клас обговорює, хто які приклади навів, і як ці фігури зустрічаються у повсякденному житті.

Тема: Арифметичні дії (+, −, ×, ÷)

Мета: Ознайомити учнів із видами арифметичних дій та їхніми властивостями.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель запитує: «Що ми робимо, коли рахуємо? Що означає додавати, віднімати, множити чи ділити?»
- Вчитель пояснює: «Сьогодні ми будемо систематизувати наші знання про арифметичні дії, використовуючи інтелект-карту».

2. Основна частина (15 хв):

- В центрі інтелект-карти на дошці записується слово "Арифметичні дії".
- Від нього йдуть чотири гілки: "Додавання" (+), "Віднімання" (−), "Множення" (×), "Ділення" (÷).
- Для кожної дії записуються основні поняття:
 - **Додавання:** більше, додати, разом.
 - **Віднімання:** менше, забрати, залишилось.
 - **Множення:** збільшити кількість, додати кілька разів.
 - **Ділення:** розділити на частини, поділити між.
- Учні разом з учителем наводять приклади до кожної дії.

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні створюють свої інтелект-карти у зошитах, додаючи приклади арифметичних дій.
- В кінці уроку клас ділиться своїми картами та обговорює, як інтелект-карта допомогла зрозуміти арифметичні дії.

Тема: Час і його вимірювання

Мета: Навчити учнів визначати час та розуміти одиниці вимірювання часу.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель запитує: «Як ми можемо дізнатися, котра зараз година? Які одиниці часу ви знаєте?» Учні відповідають.
- Вчитель пояснює: «Сьогодні ми створимо інтелект-карту, щоб краще зрозуміти, як вимірюється час».

2. Основна частина (15 хв):

- Вчитель малює на дошці інтелект-карту. У центрі пише слово "**Час**", від якого відходять гілки:
 - "**Одиниці часу**": секунда, хвилина, година, доба.
 - "**Прилади для вимірювання часу**": годинник, пісочний годинник, календар.
 - "**Види часу**": ранок, день, вечір, ніч.
- Учні разом з учителем додають приклади до кожної категорії. Наприклад, «Секунда — це дуже короткий проміжок часу», «Годинник — прилад для визначення часу».

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні малюють свої інтелект-карти у зошитах, додаючи малюнки (сонце для ранку, годинник для годин).
- Наприкінці уроку учні обговорюють, як карта допомогла їм систематизувати знання про час.

Фрагменти уроків з елементами створення інтелект карти з я досліджую світ

Тема: Тварини і рослини різних середовищ життя

Мета: Ознайомити учнів із тваринами і рослинами, що живуть у різних природних середовищах (ліс, поле, вода).

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель пояснює, що на Землі існують різні середовища життя, і в кожному з них живуть свої тварини та ростуть певні рослини. Сьогодні ми створимо інтелект-карту для кращого розуміння цього.

2. Основна частина (15 хв):

- Вчитель малює на дошці **інтелект-карту**. В центрі — "**Середовища життя**", від якого йдуть три гілки: "**Ліс**", "**Поле**", "**Вода**".
- Для кожного середовища додаються гілки з прикладами тварин та рослин. Наприклад:
 - **Ліс:** ведмідь, лисиця, дуб, гриби.
 - **Поле:** заєць, кріт, ромашка, пшениця.
 - **Вода:** риба, жаба, очерет, водорості.
- Вчитель просить учнів подумати і додати інші приклади рослин і тварин.

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні працюють у групах і малюють власні інтелект-карти на аркушах паперу, використовуючи різні кольори для різних середовищ життя.
- Кожна група представляє свою інтелект-карту перед класом і пояснює, чому вибрали певних тварин і рослини.

Тема: Пори року

Мета: Навчити учнів розрізняти пори року, їхні ознаки та погодні умови.

1. Вступна частина (5 хв):

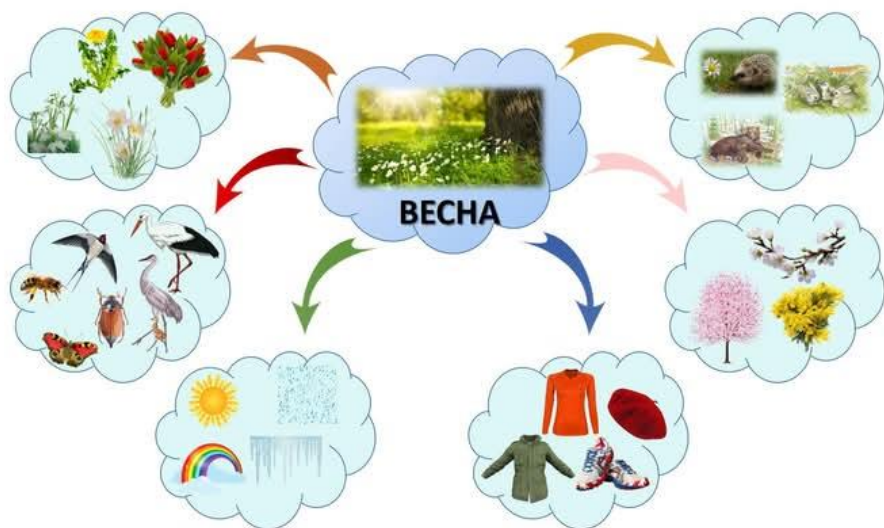
- Вчитель пояснює, що сьогодні учні будуть говорити про **пори року**. Кожна пора року має свої особливості, і їх можна описати за допомогою інтелект-карти.
- Учням ставлять питання: «Що ви знаєте про пори року? Які погодні умови спостерігаються взимку, влітку, восени та навесні?».

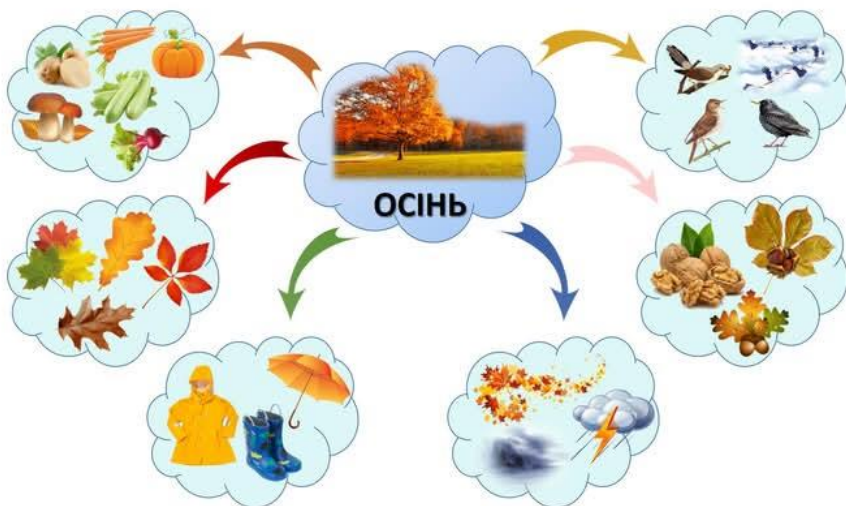
2. Основна частина (15 хв):

- Вчитель разом з учнями починає створювати **інтелект-карту** на дошці. В центрі малюється загальне слово — "**Пори року**". Від нього йдуть чотири основні гілки: **Зима, Весна, Літо, Осінь**.
- Кожна пора року супроводжується малюнками або словами, що характеризують погоду, рослини, тварин і людську діяльність. Наприклад, для **Зими** можна записати: «сніг», «мороз», «ковзани», «ялинка», для **Весни** — «квіти», «сонце», «птахи», «зелена трава» тощо.

3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні малюють власні інтелект-карти у зошитах. Вони можуть додати свої приклади до кожної пори року.
- Вчитель просить кількох учнів розповісти, які ознаки пори року вони обрали і чому.

Тема: Людські органи чуття

Мета: Пояснити учням, як людина сприймає світ за допомогою органів чуття.

1. Вступна частина (5 хв):

- Вчитель розповідає учням, що люди сприймають світ за допомогою п'яти основних органів чуття: зору, слуху, нюху, смаку та дотику.

2. Основна частина (15 хв):

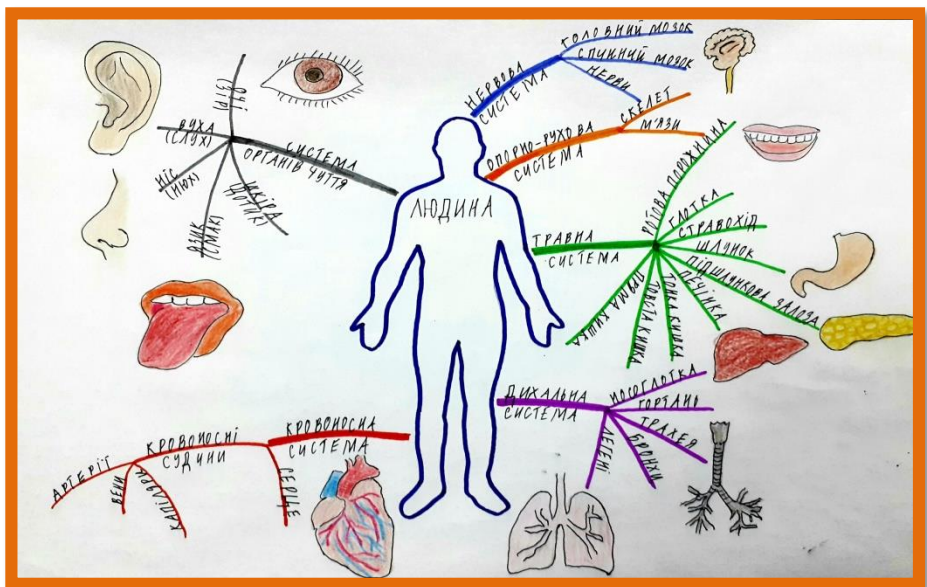
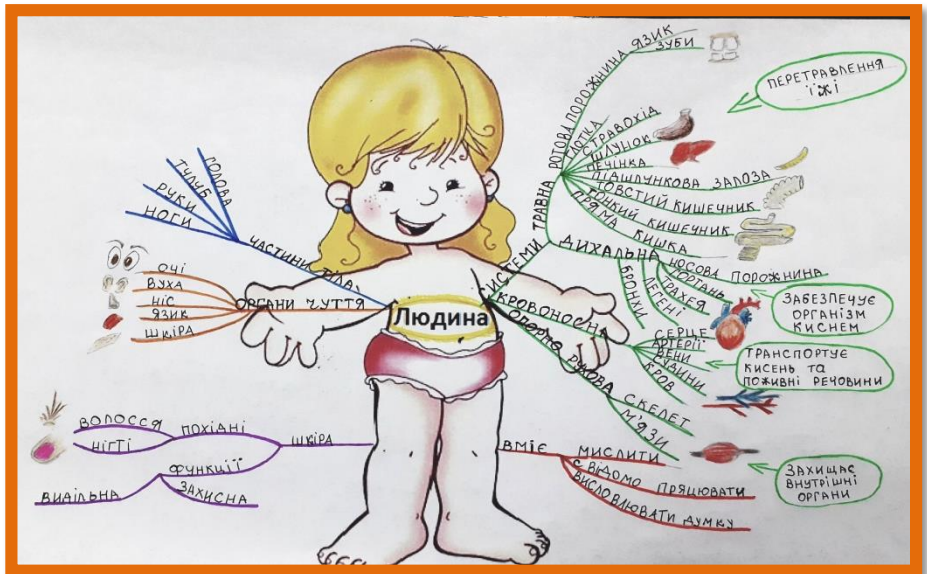
- Вчитель створює **інтелект-карту** на дошці з центральним поняттям "**Органи чуття**".
- Від центру йдуть гілки з назвами органів чуття:
 - **Зір** — око (що бачимо: кольори, форми, рух)
 - **Слух** — вухо (що чуємо: звуки, музику, голоси)
 - **Нюх** — ніс (що відчуваємо: запах квітів, їжі)
 - **Смак** — язик (солодке, кисле, солоне, гірке)
 - **Дотик** — шкіра (що відчуваємо: тепло, холод, м'яке, тверде).
- Під кожним органом чуття записуються приклади того, що людина може відчувати за допомогою цих органів.

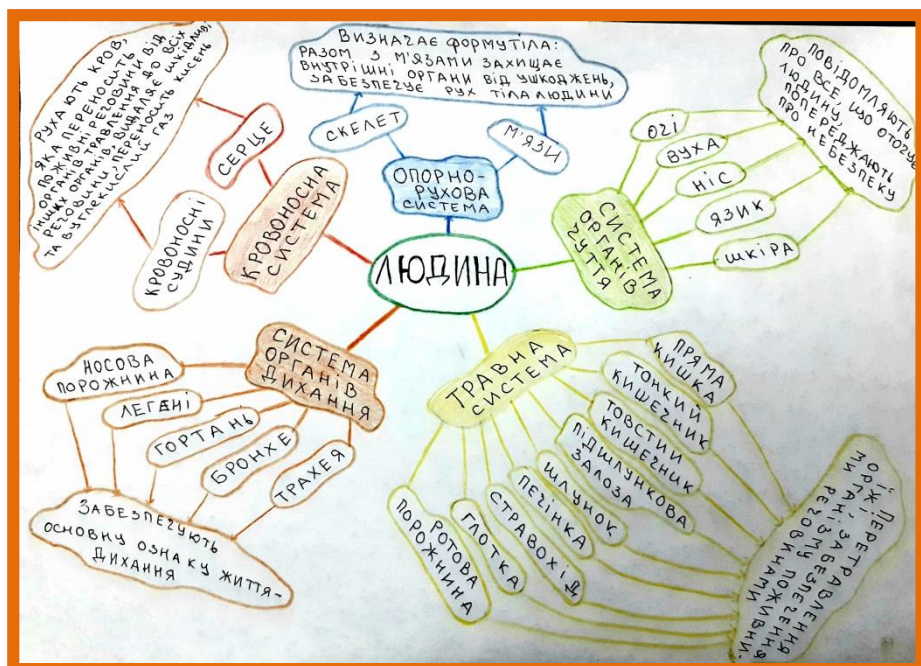
3. Закріплення матеріалу (10 хв):

- Учні малюють у зошитах свою інтелект-карту, додаючи свої приклади, що вони можуть бачити, чути, відчувати на смак або дотик.
- Кілька учнів діляться своїми інтелект-картами, пояснюючи, як їхні органи чуття допомагають їм досліджувати світ.

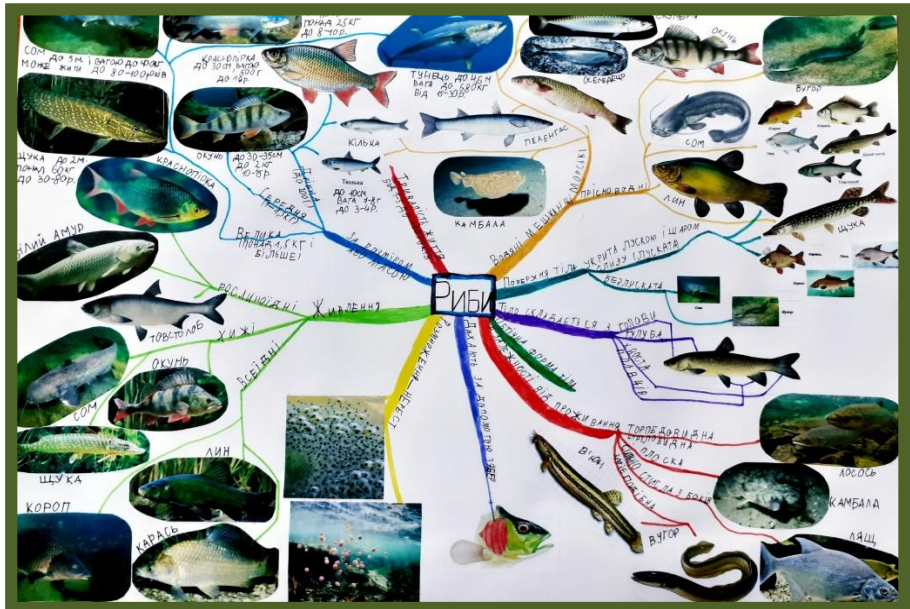
Приклади інтелект-карт з я досліджую світ

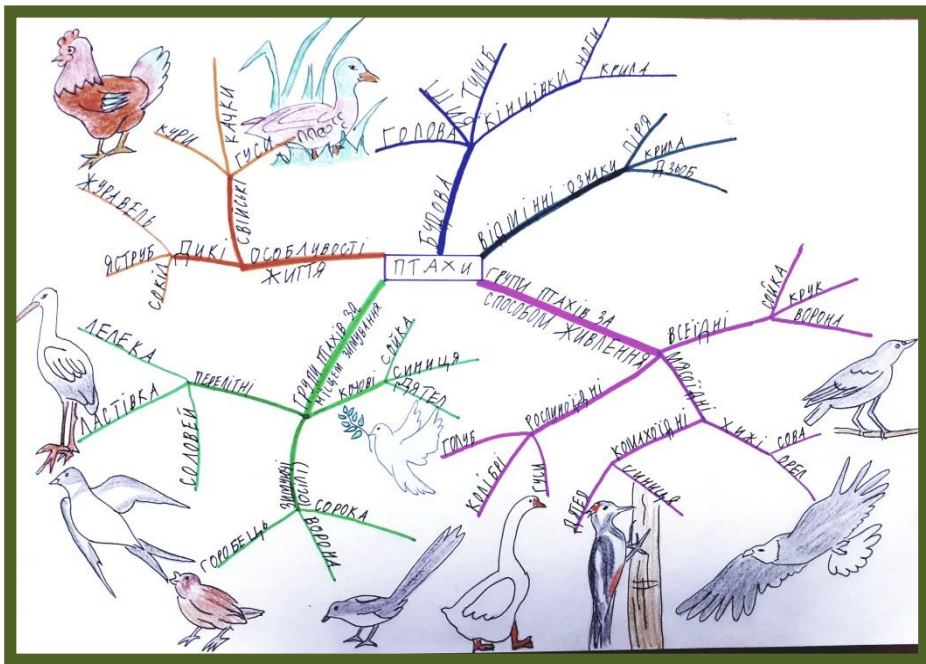
по темі: «Жива природа»

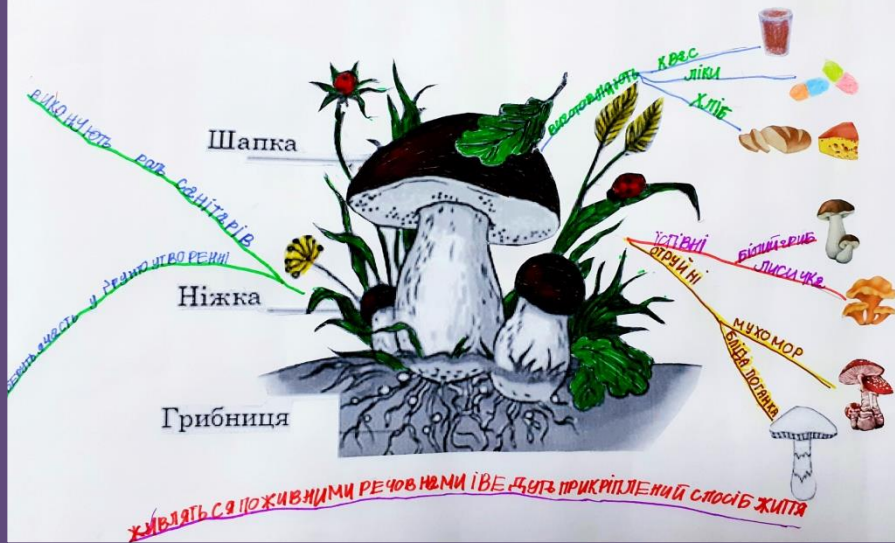

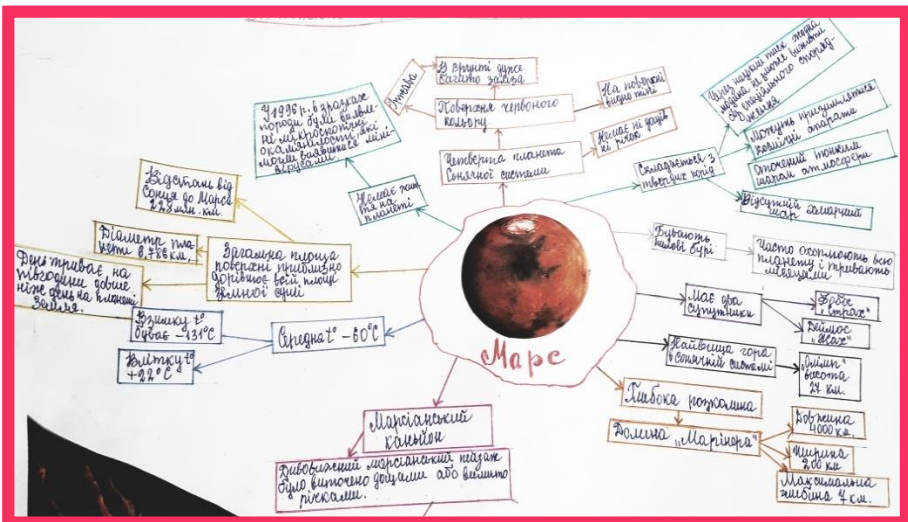
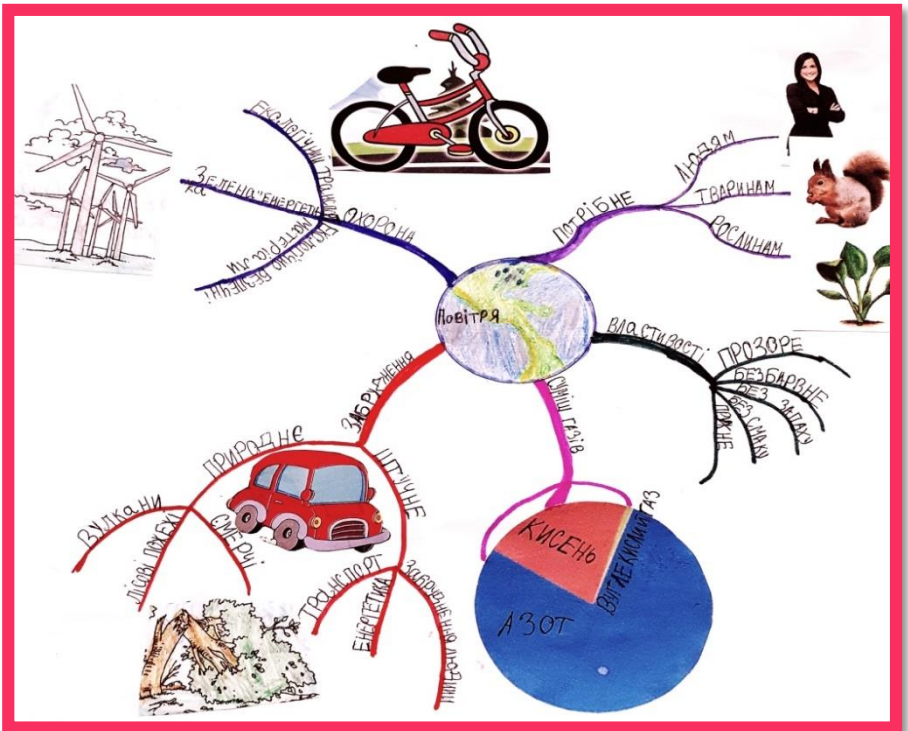

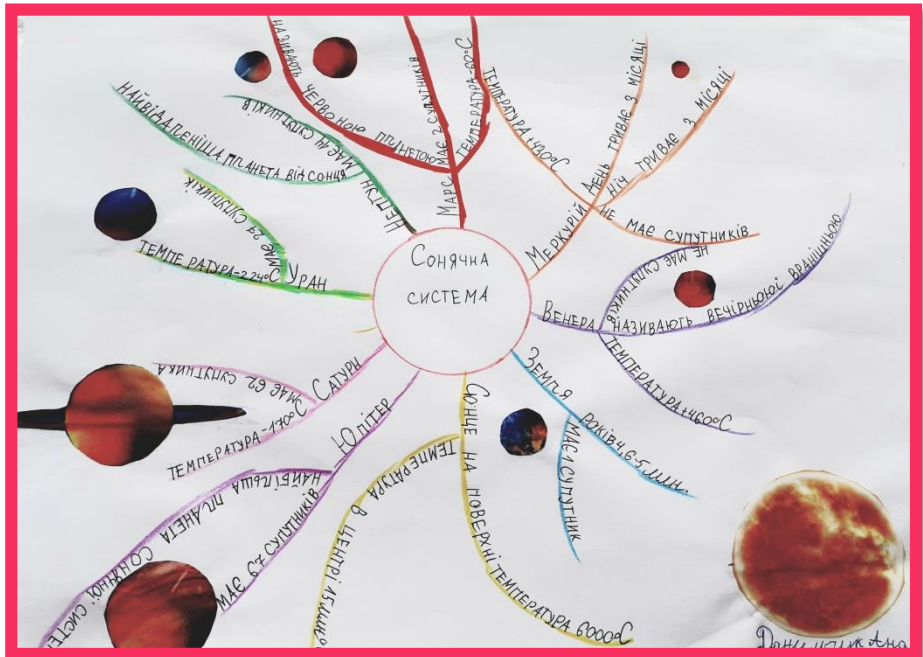
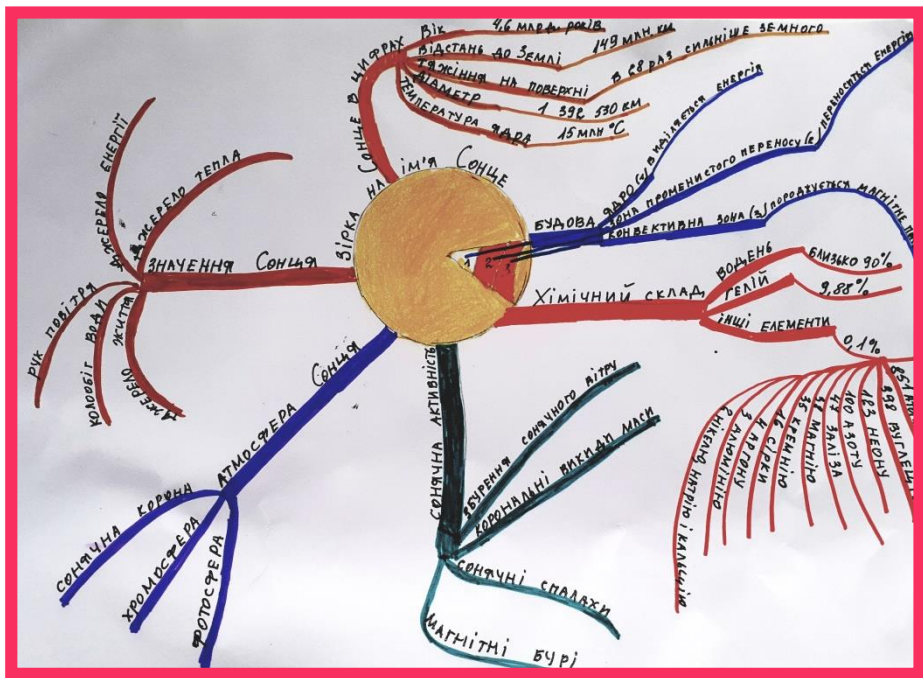

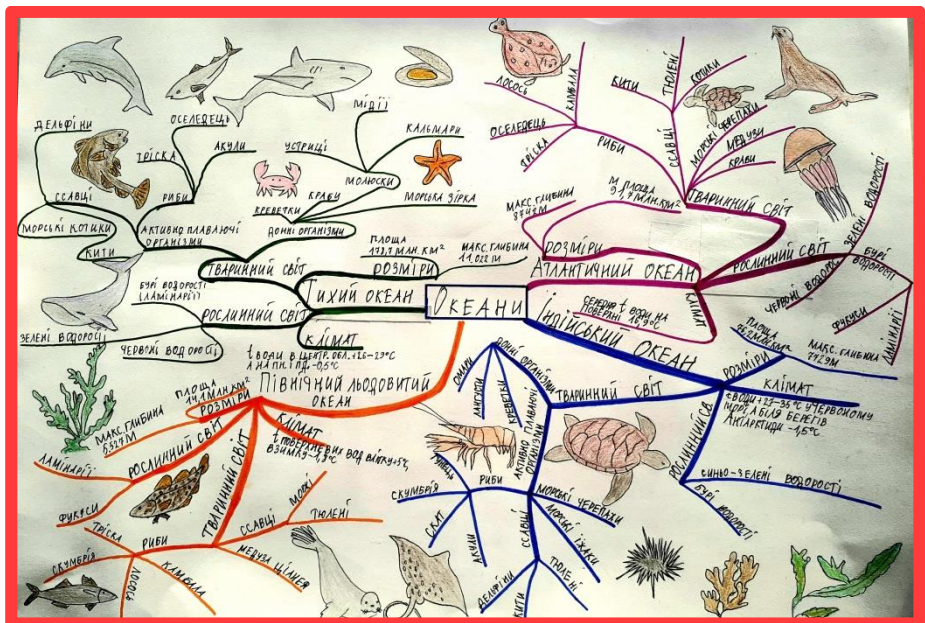
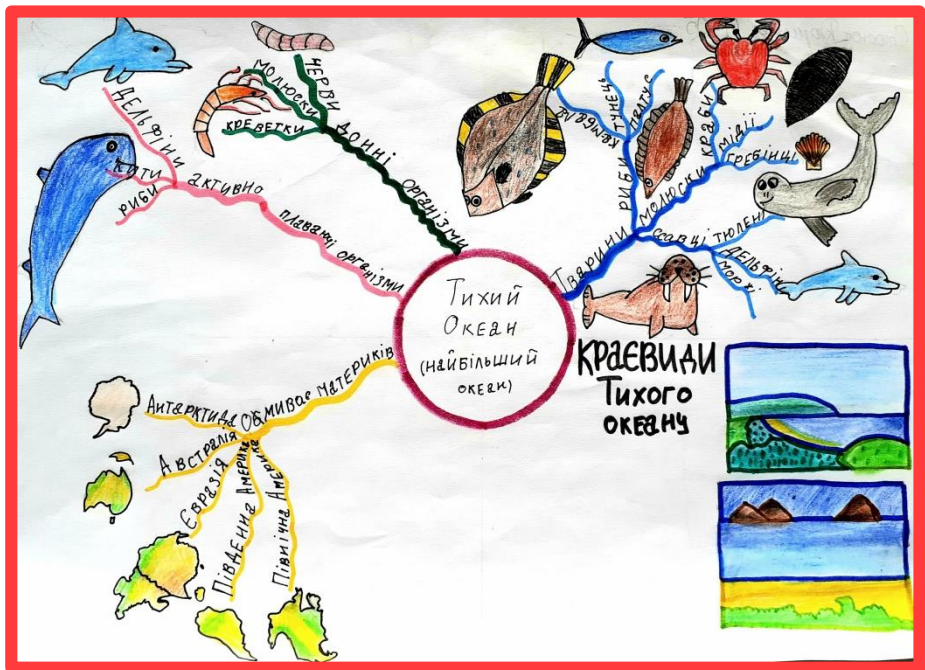
РИБИ-це окрема група організмів.

По темі «Нежива природа»

Декілька ідей для реалізації інтелек- карт на уроках в початковій школі

Урок-змагання. Влаштуйте дітям урок-вікторину. Завданням якої є побудувати ще одну гілку інтелек-карти. Поділіть клас на команди та влаштуйте таку перевірку знань.

Урок-казка. Діти малюють ментальну карту про улюбленого книжкового героя, вчитель слідкує за логікою та структурою побудови кожної роботи, а потім, ґрунтуючись на даних, які зазначив учень, пропонує класу скласти казку. В казках можна використовувати не тільки просто розповіді, а й математичні дії, логічні послідовності. Інтегрований урок із казковим сюжетом дозволяє дітям робити логічні висновки, запам'ятовувати теорію, а інтелек-карта допомагає підтримувати інтерес, не втрачаючи уваги.

Урок-подорож. Подорожі бувають різні і не обов'язково географічні. Можна подорожувати в часі та навіть чиєюсь біографією. Біографії визначних людей

можна створювати як ментальні карти. Таким чином діти краще вивчать дати та орієнтуватимуться в епохах.

Кожен учень може створити власну ментальну карту шкільного життя, додаючи фото, пам'ятні дати. Якщо школярі використають інтерактивний сервіс для її створення, то кожного року їх буде зручно переглядати та згадувати, а також доповнювати.

Урок-конкурс. Проведіть конкурс на найкращу інтелект-карту можна провести при вивченні будь-якого предмету. Журі оцінює, чи достатньо зрозуміло та розгорнуто представлена інформація на малюнку, чи не втрачені логічні зв'язки між компонентами. Учні згадуватимуть не лише засвоєний матеріал, але й сам шлях його вивчення. Ці карти можна використати як додатковий навчальний матеріал або просто як сувенір.

Застосовуючи цей інструмент на інтерактивних уроках, ви створите умови для ефективного запам'ятовування інформації і навчите учнів аналізувати і систематизувати будь-які дані. Чим раніше школярі зрозуміють та навчатися користуватися картами там легше їм в майбутньому буде впоратися з великими об'ємами інформації.

Висновок

1. Засновником методики вважається Тоні Б'юзен.

Ідею створення інтелект-карт (mind maps) розробив англійський психолог Тоні Б'юзен у 1970-х роках. Він популяризував цю техніку як інструмент для розвитку пам'яті, творчості та мислення.

2. Інтелект-карти схожі на структуру мозку.

Гілки карти нагадують нейронні зв'язки в мозку. Така форма візуалізації відповідає природним процесам мислення, що дозволяє легко запам'ятовувати ідейні зв'язки.

3. Допомагають у тричі швидше засвоювати інформацію.

Завдяки кольорам, ключовим словам та графічним елементам, мозок краще організовує і зберігає інформацію, ніж під час звичайного читання тексту.

4. Підходять для будь-якого віку та сфери.

Інтелект-карти використовуються в школах, університетах, на підприємствах та навіть у

особистому житті. Їх можуть створювати і діти, і дорослі.

5. Залучають обидві півкулі мозку

Ліва півкуля відповідає за логіку та аналіз (ключові слова, структура), а права — за творчість і уяву (кольори, малюнки). Інтелект-карти гармонізують роботу обох півкуль.

6. Підвищують продуктивність на 25–30%.

За дослідженнями, використання інтелект-карт у плануванні роботи чи навчанні допомагає краще розставляти пріоритети, що значно збільшує ефективність.

7. Простий принцип запам'ятовування.

Людський мозок легше сприймає зображення, ніж довгі тексти. Додавання малюнків до карти полегшує запам'ятовування навіть складного матеріалу.

8. Підходять для вирішення проблем.

Інтелект-карти ефективно використовуються для пошуку рішень у складних ситуаціях. Візуалізація дає змогу знайти зв'язки, які складно побачити в текстовому описі.

9. Кольори стимулюють емоції.

Використання різних кольорів під час створення карт активізує емоційне сприйняття, що робить навчання або роботу цікавішими та приємнішими.

10. Унікальність кожної карти.

Кожна інтелект-карта є індивідуальною і відображає стиль мислення її автора. Навіть якщо кілька людей працюють над однією темою, їхні карти будуть різними.

11. Корисні для вивчення мов.

Інтелект-карти часто використовують для вивчення іноземних мов: створення лексичних карток за темами, граматичних схем чи асоціативних карток.

12. Популярні у світі технологій.

Сучасні цифрові програми, такі як MindMeister, XMind, iMindMap, дозволяють створювати інтелект-карти онлайн, що полегшує їхнє використання в роботі та навчанні.

Інтелект-карти — це універсальний інструмент для тих, хто хоче організувати свої ідеї, творчо підходити до навчання чи вирішення завдань. Вони поєднують у собі простоту та високу ефективність.

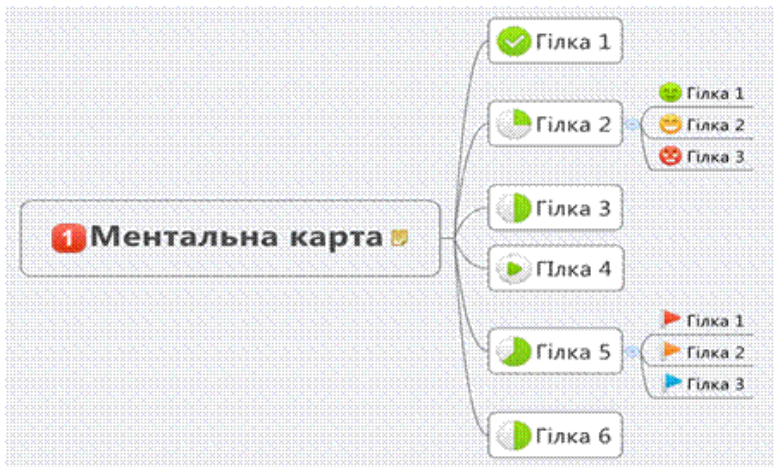
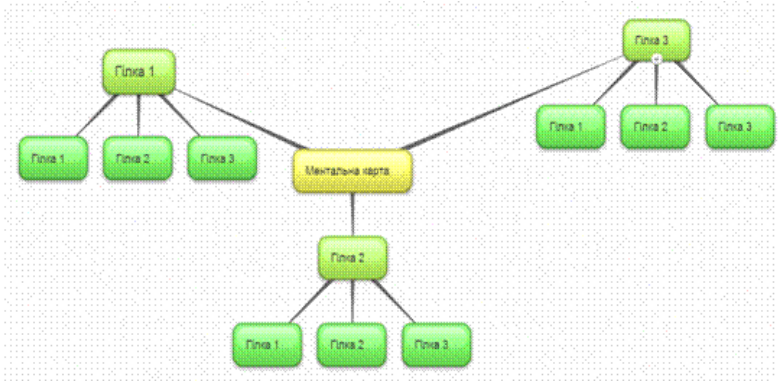
Використана література

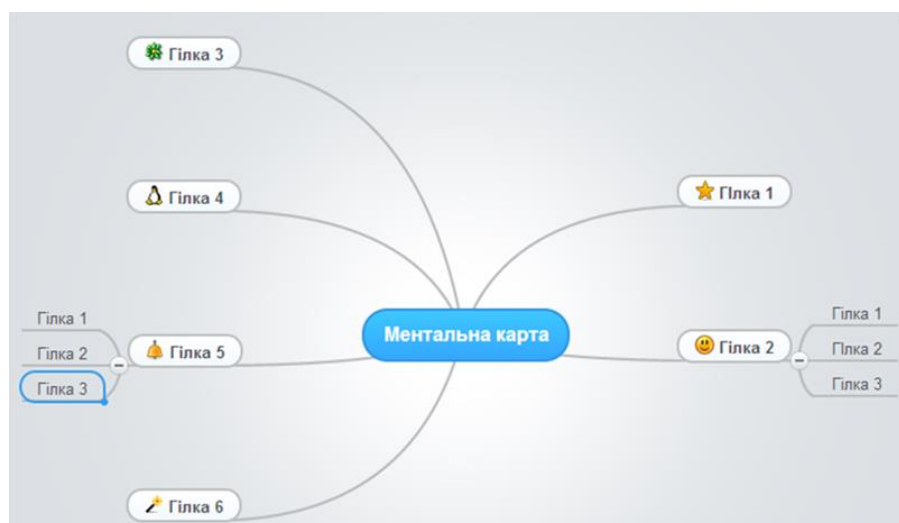
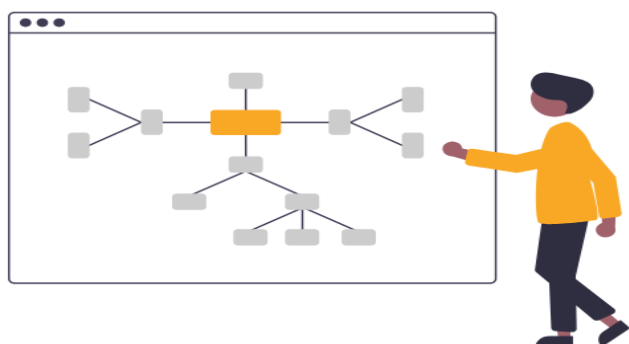
1. Державний стандарт початкової освіти –К.: ТД «Освіта-Центр плюс»,2018,-99с.
2. Б'юзен Т. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення і застосування найпотужнішого інструмента мислення у світі. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 224 с.
3. Копняк Н.Б., Крупська Т.О. Ментальні карти як засіб візуалізації навчального матеріалу у початковій школі. Молодий вчений. № 5.2 (69.2). 2019. С. 148—153.

Використані джерела:

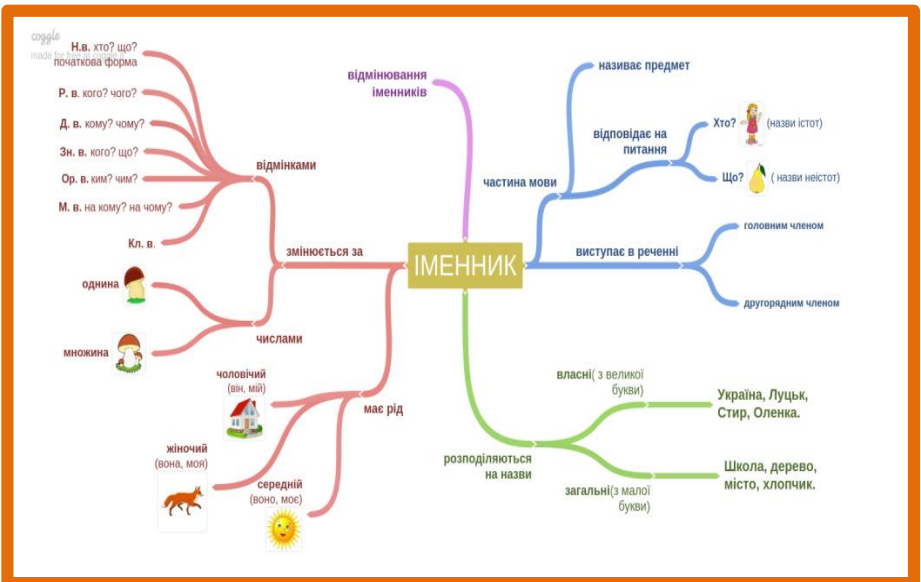
4. Інтелект-карта: мистецтво мислити ширше. Практичні прийоми. [Pphttps://naurok.com.ua/post/intelekt-karta-mistectvo-misliti-shirshe](https://naurok.com.ua/post/intelekt-karta-mistectvo-misliti-shirshe)
5. Ментальна карта як спосіб візуалізації мислення : <https://ualingret.ru/faq/19114-mentalna-karta-jak-sposib-vizualizacii-mislennja.html>
6. «Створення інтелект-карти в початковій школі» - <https://infourok.ru/sozdanie-intellektkarti-v-nachalnoy-shkole-79453.html>
7. EdEra. Планування теми на основі Інтелект-карти. Онлайн-курс для вчителів початкової школи:
- 8.Coggle, XMind — сервіси для створення інтелект-карт онлайн
9. <https://intboard.com.ua/blog/iak-pochati-vikoristovuvati-ntelekt-karti-na-urots/>

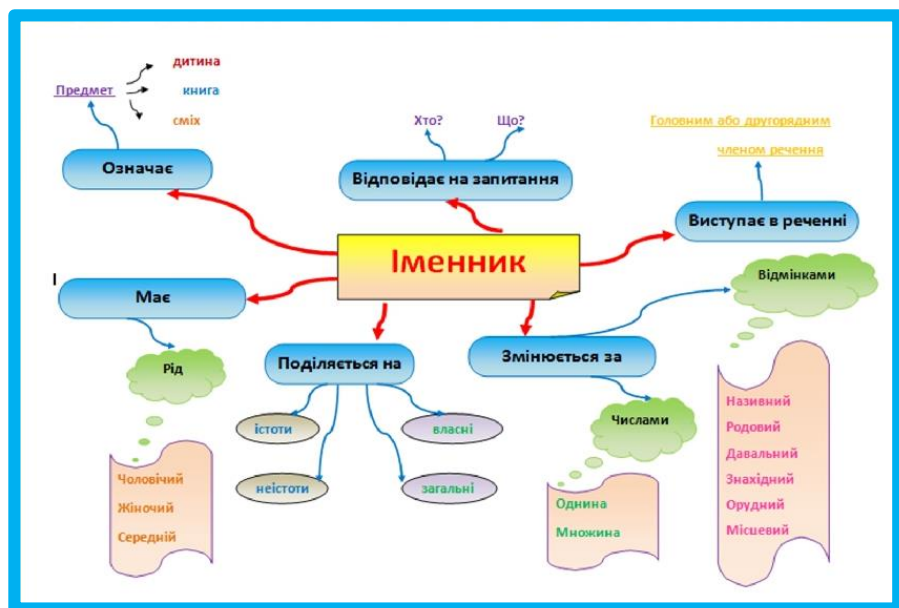
Приклади шаблонів для створення інтелект - карт

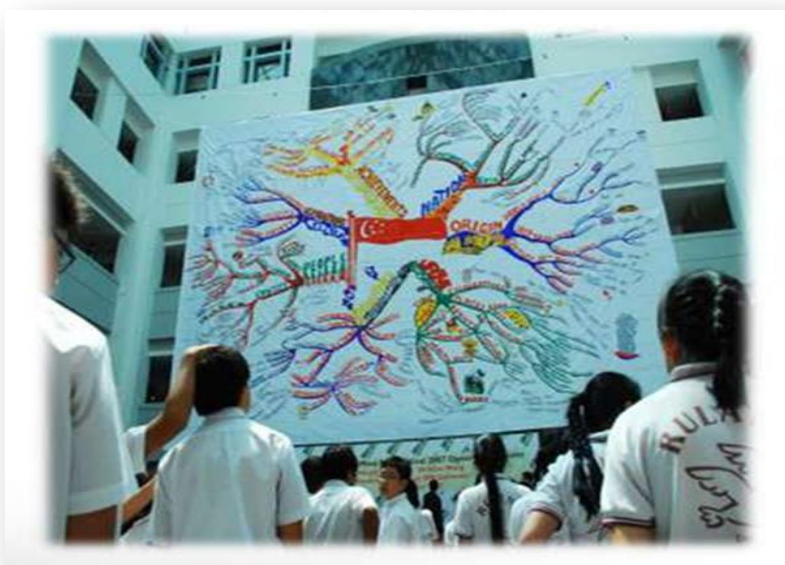

Інтелект-карти створені в програмі "Google"

1600 школярів з 15
сінгапурських шкіл
намалювали найбільшу
інтелект-карту в світі -
розміром з два бадмінтонні
корти, її вивісили на будівлі
Сінгапурського Інституту
Менеджменту.